

- Prohlášení z Görlitz -

Závěrečný dokument 41 uhelných oblastí v EU u příležitosti druhého výročního politického setkání platformy pro uhelné regiony procházející transformací ze dne 25. listopadu 2019 v Görlitz s doporučeními pro novou Evropskou komisi

Těžba uhlí, jeho přeměna na energii a zpracování byly v Evropské unii (EU) po celá desetiletí zárukou růstu, prosperity a zaměstnanosti a významným způsobem přispívají k zabezpečení dodávek energie pro více než 500 milionů obyvatel Unie. Uhlí se v současnosti těží ve 41 oblastech ve 12 členských zemích EU. V celé Evropě je v oblasti těžby uhlí zaměstnáno 185 000 lidí a dalších 52 000 v uhelných elektrárnách.

Plánované snížení těžby uhlí a výroby elektřiny z uhlí, s cílem dosažení klimaticky neutrálních a bezpečných dodávek elektřiny, předvídatelně způsobí zásadní změny v ekonomické struktuře, bude mít dopad na situaci zaměstnanosti v dotčených regionech a povede k reorganizaci existujících hodnotových řetězců.

V souvislosti s cíli stanovenými v roce 2015 v Pařížské dohodě o změně klimatu OSN čelí Evropská unie, její členské země a konkrétně i uhelné regiony výzvě, jak jít cestou k nízkoemisní a více diverzifikované ekonomické struktuře ekonomicky úspěšným, ekologicky udržitelným a především sociálně přijatelným způsobem. Přesto je potřeba dlouhodobě zajistit dodávky energií (a konkrétně elektřiny) pro Evropu, a přitom být klimaticky neutrální a mezinárodně konkurenceschopní.

Platforma pro uhelné regiony procházející transformací (uhelná platforma EU), která vznikla ve Štrasburku 11. prosince 2017 z iniciativy Evropské komise, představuje důležitý příspěvek k propagaci výměny poznatků a zkušeností mezi 41 uhelnými regiony v Evropě procházejícími tímto procesem strukturální změny, pro rozšíření sítí a mimo jiné pro zlepšení přístupu k technické pomoci a nástrojům financování EU. Od založení této platformy se konkrétně generální ředitelství pro energetiku a regionální politiku a rozvoj měst Evropské komise aktivně snaží uvést do kontaktu širokou škálu zainteresovaných stran na různých úrovních a významně zvýšit evropskou přidanou hodnotu pro tyto regiony. Vytvořením uhelné platformy EU vzniklo příhodné fórum pro soustavný rozvoj společné vize pro spravedlivý přechod od uhlí k moderní, konkurenceschopné a nízkoemisní ekonomice vytvářející hodnoty do roku 2050, v souladu se společnými klimatickými cíli EU, a zároveň pro vytváření nových forem výroby a ukládání energie. Tato mezinárodně uznávaná platforma také propaguje meziregionální spolupráci v rámci EU.

Uhelné regiony v Evropě vítají oznámení nově zvolené předsedkyně Evropské komise, Ursuly von der Leyenové, které je částí její Agendy pro Evropu 2019-2024 a má zajistit spravedlivý přechod pro všechny a i to, aby nebyl opominout nikdo dotčený strukturální změnou.

Na pozadí těchto skutečností by 41 uhelných regionů z 12 členských zemí EU rádo uvedlo následující body:

- Aby bylo možné splnit cíle stanovené v dohodě o ochraně klimatu OSN, uhelné regiony společně formulují plány pro utlumení těžby uhlí, které nesmí vést k situaci, kdy by uhelný průmysl, který rostl během celých desetiletí, přináší velkou přidanou hodnotu, je spojen s bohatými tradicemi a vytváří totožnost regionu, byl během několika let zlikvidován společně s dalšími spojenými hodnotovými řetězci a lidé v dotčených

oblastech by ztratili základ pro své živobytí. Je naopak nezbytné transformovat tyto procesy do klimaticky neutrálního a mezinárodně špičkového vytváření průmyslových hodnot v rámci vhodného časového rámce a za aktivní spoluúčasti dotčených stran. Uhelné regiony vidí žádoucí přechod na nízkouhlíkovou a na recyklaci zaměřenou ekonomiku a spojené procesy strukturální změny jako společný úkol evropského významu.

- Úspěšná ochrana klimatu jako model pro svět může být úspěšná při spolupráci dotčených lidí. Utlumování těžby uhlí a výroby elektřiny z uhlí v Evropě proto musí jít ruku v ruce se spravedlivým a sociálně přijatelným přechodem na nové nízkoemisní formy výroby energie a rozvoj nových sektorů ekonomiky.
- Tento přechod vyžaduje dlouhodobý bezpečný rámec pro investice a měl by zahrnovat opatření v různých oblastech, včetně rozvoje infrastruktury, vědy a výzkumu, propagace a rozvoje inovativního firemního prostředí a rozvoj potenciálu schopných pracovníků, kultury a turistiky.
- Úspěch přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku v Evropě bude významným způsobem záviset na rozsáhlé mobilizaci soukromých a veřejných investic, efektivním řízení zdrojů a integrovaném, propojeném a spolehlivě fungujícím evropském vnitřním energetickém trhu, který bude zajišťovat udržitelnou, bezpečnou a konkurenceschopnou energii, přičemž mají být plně respektována práva členských zemí na rozhodování o jejich vlastním energetickém mixu.
- Je potřeba vzít v potaz významný příspěvek uhelného průmyslu ke snižování emisí CO₂ jako výsledek politicky motivovaného a předčasného utlumení těžby uhlí a výroby elektřiny z uhlí. Ztráty v oblasti zaměstnanosti, přidané hodnoty a kupní síly vyplývající z předčasného ukončení využívání uhlí musí být adekvátně kompenzovány příslušnými mechanismy a musí být vytvořeny nové perspektivy pro zaměstnance, firmy a regiony.
- Používání čistých uhelných technologií a využívání uhlí jako výrobního materiálu může také přispívat k úspěšné transformaci energetického sektoru v Evropě, a mělo by proto být i nadále podporováno EU. Čisté uhelné technologie ukazují způsoby, jak využívat uhlí pro získávání energie bez uvolňování oxidu uhličitého do atmosféry. Tyto technologie tudíž představují aktivní příspěvek k ochraně klimatu, který může být použit globálně.

Na základě výše uvedených bodů má 41 uhelných regionů Evropy od nové Evropské komise následující očekávání, která představují aktivní podporu strukturálního rozvoje v dotčených regionech pomocí přijetí vhodných opatření:

1. Aby bylo možné udržet konkurenceschopnost Evropských uhelných regionů v době postupující globalizace a úspěšně řídit proces rozvoje k nízkouhlíkové a diverzifikované ekonomické struktuře, bude v dalším víceletém finanční rámci EU pro období 2021-2027 zapotřebí adekvátní dodatečné financování pro adaptaci infrastruktury, výzkum, vývoj, technologie a inovace. Možnosti pro alokaci zdrojů budou muset také reagovat na společenské, socioekonomické a environmentální dopady strukturální změny v evropských uhelných regionech. Tyto dodatečné zdroje nesmí redukovat stávající přístupy víceletého finančního rámce ke strukturálním fondům.
2. Dostatečný rozsah poskytnutý pro pomoc je vysoce relevantní jak pro alokaci národních prostředků pro útlum používání uhlí a alokaci evropských fondů, jako jsou evropské strukturální a investiční fondy. Úprava regulačního rámce režimu pomoci EU pro konkrétní regionální potřeby proto může představovat rozhodný přínos ke zvýšení atraktivity místa, investičního klimatu a dynamiky růstu v evropských uhelných regionech a vytvoření významně zlepšeného prostředí pro výzkum, vývoj, inovace a investice.

3. „Uhelné regiony IPCEI“ představují vhodný rámec pro úpravu opatření pro ekonomický rozvoj pro potřeby uhelných regionů v kontextu strukturální změny. „Uhelné regiony IPCEI“ mohou významně přispět k vytvoření atraktivního prostředí pro vytvoření velkých podniků, urychlení přeměny energetického systému a zároveň pro uchování charakteru příslušného energetického regionu. Kromě toho je možné efektivně dekarbonizovat i energeticky náročné výroby, aniž by došlo k ohrožení jejich konkurenceschopnosti. Zároveň se objevují nové ekonomické sektory, které mohou místním zaměstnancům nabídnout konkrétní perspektivu do budoucnosti.
4. Pro úspěšnou strukturální změnu v regionech a rozvoj nových ekonomických sektorů budou regiony navíc vyžadovat podporu ve školení a hledání kvalifikovaných specialistů. Vyžaduje si to rozšíření nových osnov pro vzdělávání, školení a výměnu v celé Evropě a posílení duálního školství jako součásti evropského systému inovací.
5. Navíc, a podrobněji, uhelné regiony odkazují na poziční prohlášení „Socioekonomická strukturální změna v evropských uhelných regionech“ zpravodaje Marka Speicha, kterou přijal Evropský výbor regionů na svém 136. plenárním zasedání 7. – 9. října 2019 v Bruselu.

Görlitz, 25. listopadu 2019